

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YAZILI YARGILAMA USULÜNDE
İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA
DEĞİŞTİRİLMESİ YASAĞI
VE ISLAH MÜESSESESİ

AV. ÖMÜR ÖZER
2017931427

Adana, Mayıs 2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR CETVELİ.....	3
GİRİŞ.....	4
I. İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ YASAĞI.....	5
A. GENEL OLARAK.....	5
B. YASAĞA TABİ OLAN DURUMLAR	7
1. VAKIALARIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ	7
2. NETİCE-İ TALEBİN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ.....	8
C. YASAĞA TABİ OLMAYAN DURUMLAR	9
1. TARAFLARIN AÇIK RIZASI.....	9
2. ÖN İNCELEME DURUŞMASINA TARAFLARDAN BİRİNİN MAZERETSİZ OLARAK GELMEMESİ.....	9
3. DAVA KONUSUNUN DEVRİ	10
4. BELİRSİZ ALACAK DAVASI.....	11
II. ISLAH.....	11
A. GENEL OLARAK	11
B. ISLAHIN ZAMANI VE ŞEKLİ.....	13
C. ISLAH SEBEBİYLE ORTAYA ÇIKAN YARGILAMA GİDERLERİ VE KARŞI TARAFIN ZARARLARININ GİDERİLMESİ	14
D. ISLAHIN DAVAYA OLAN ETKİSİ.....	14
E. ISLAHIN TÜRLERİ.....	15
1. TAM ISLAH	15
2. KISMİ ISLAH.....	15
3. KÖTÜNİYETLİ ISLAH.....	16
SONUÇ.....	16
KAYNAKÇA.....	17

KISALTMALAR CETVELİ

AYM	:	Anayasa Mahkemesi
C.	:	Cilt
c.	:	Cümle
CMİP	:	Corpus Mevzuat ve İçtihat Programı
E.	:	Esas
E. T.	:	Erişim Tarihi
HD	:	(Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK	:	(Yargıtay) Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	:	(Yargıtay) İçtihadı Birleştirme Kararı
İBGK	:	(Yargıtay) İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
K.	:	Karar
md.	:	Madde
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
T.	:	Tarihli
TBK	:	Türk Borçlar Kanunu
TMK	:	Türk Medeni Kanunu
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
vd.	:	Ve devamında
Y	:	Yıl

NOTLAR :

- 1- Madde numarasından sonra gelen Arap rakamları aynı maddenin fıkralarını gösterir.
- 2- Madde numaralarından sonra ya da fıkra numaralarından sonra gelen Latin harfleri aynı maddenin ya da ilgili fıkranın bentlerini gösterir.

YAZILI YARGILAMA USULÜNDE İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ YASAĞI VE ISLAH MÜESSESESİ

¹AV. ÖMÜR ÖZER

GİRİŞ

İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı, medeni usul hukukunun önemli kavramlarından biridir. Bu yasak, HMK md. 139, 141, 319 ve 428. maddelerinde ifade edilmek suretiyle düzenlenmiştir. Yasağın ayrı maddelerde düzenlenmesinden ve maddelerin kanun sistematigindeki yerlerinden de anlaşılacağı üzere, bu yasak; yazılı yargılama usulü, basit yargılama usulü ve tahkim yargılaması olmak üzere 3 yargılama usulü için de düzenlenmiştir.

İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı, usul hukukumuzda teksif ilkesi gözetilerek girmiştir. Bu yasağın konuluş amacı ise yargılamaların gereksiz bir şekilde uzamasını ve kötüniyetle sürüncemede bırakılmasını engellemektir. Söz konusu amaçlara ulaşırken bu yasağı katı bir şekilde uygulamak, adil yargılanma ilkesine zarar vereceğinden, kanunda yasağa önemli bir istisna getirmiş ıslah kurumu da düzenlenmiştir.

Bu bağlamda; makalenin ilk kısmında, HMK md. 118 vd. geçen yasağın yazılı yargılama usulü çerçevesindeki yansımaları, yasağa dahil olan ve olmayan durumlar detaylarıyla açıklanmış; ikinci kısmında ise, söz konusu yasağın en önemli kurtuluş klozu olarak addedilebilecek ıslah kurumu, genel mahiyetiyle izah edilmiş, ıslahın zamanı ve şekli, ıslah sebebiyle ortaya çıkan durumlar, ıslahın etkileri ve son olarak ıslah türleri incelenmiştir.

---

¹ Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı.

I. İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ YASAĞI

Bu başlık altında; iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağından genel mahiyetiyle bahsedilerek, söz konusu yasağa tabi olan durumlar ile bu yasağın istisnaları olarak kabul edilebilecek yasağa dahil olmayan durumlar incelenecektir.

A. GENEL OLARAK

Yazılı yargılama usulünde, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı, HMK md. 139 ve 141’de düzenlenmiştir. Bu kapsamda ilgili yasak, “Ön inceleme duruşmasına davet” başlıklı HMK md. 139’da, “*Mahkeme, dilekçelerin karşılıklı verilmesinden ve yukarıdaki maddelerde belirtilen incelemeyi tamamladıktan sonra, ön inceleme için bir duruşma günü tespit ederek taraflara bildirir. Çıkarılacak davetiyede, duruşma davetiyesine ve sonuçlarına ilişkin diğer hususlar yanında, taraflara sulh için gerekli hazırlığı yapmaları, duruşmaya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda, gelmeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği ve diğer tarafın, onun muvafakati olmadan iddia ve savunmasını genişletebileceği yahut değiştirebileceği ayrıca ihtar edilir.*” şeklinde geçmekteyken yasağın esas dayanağı olan “İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi” başlıklı HMK md. 141’de ise, “(1) *Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakati ile iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasına taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia veya savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. Ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez. (2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı, usul hukukumuzda benimsenen teksif ilkesi²nin (*eventualmaxime*) önemli bir yansımasıdır. HMK md. 141’in lafzında mezkur yasak çok açık bir şekilde izah edilmemesine rağmen, madde gerekçesinde teksif ilkesinden üstü kapalı da olsa bahsedilmiş ve yasak kapsamı ayrıntılı bir şekilde çizilmiştir³.

---

² Teksif ilkesi, tarafların iddia ve savunma nedenlerinin belli bir usul kesintisine kadar ileri sürmelerini ifade eder. Bu ilkenin amacı, davanın gereksiz ve kötüniyetle uzatılmasının önlenmek istenmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. İNAL, İdil, “HMK’da Yargılamaya Hakim Olan İlkeler”, academia.edu, İstanbul 2012, s. 32 (http://www.academia.edu/13169802/HMKda_Yarg%C4%B1lamaya_Hakim_Olan_%C4%B0lkeler) E. T. 21.04.2018; söz konusu ilkenin mukayeseli hukuk anlamında detaylı incelemesi için ayrıca bkz. YILDIRIM, M. Kamil, İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku, Beta Yayıncılık, 7. Baskı, İstanbul 2012, s. 12-15.

³ “Ön inceleme, yargılamanın önemli bir kesiti olarak, yargılamanın başında bazı hususların çözümlenmesine imkân tanımaktadır. Yargılama sürdürülecekse, ön inceleme oturumunda

Davacı, davasını açarken yahut cevaba cevap verirken, davasının dayanak vakıalarını ve bu vakıalara bağlı taleplerini doğru tespit etmeli ve dilekçerinde belirtmelidir. Aynı şekilde davalı da, söz konusu cevap ve 2. cevap dilekçelerinde belirtilen hususlara dikkat etmelidir.

Layihalar teatisi dediğimiz aşamada, davacı ve davalı iddia ve savunmalarında kullanacakları gerekçeleri ve bu gerekçelere binaen taleplerini hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın ileri sürebilirler. Davacı yahut davalı bu sebeple, mümkün olduğunca vakıaları ve talep sonuçlarını geniş tutmalıdır. Aksi takdirde, davacı ayrı bir dava açma külfetine girmek zorunda kalabilir yahut hakından açıkça feragat⁴ etmişse yeni bir dava açma hakkını kaybeder.

---

tutulan tutanak esas alınarak yargılama yürütülecektir. Bu sebeple, yargılama içerisinde iddia ve savunmaların genişletilip değiştirilmesinin nasıl olacağına da bu yeni düzenlemeyle bağlantılı olarak açıklığa kavuşturulması zorunludur. Madde bu soruya cevap oluşturmaktadır. Birinci fıkra ile, tarafların karşılıklı dilekçelerini verdikleri aşamada, herhangi bir sınırlamaya bağlı olmadan uyuşmazlığın genel çerçevesi içinde iddia ve savunmalarını değiştirebilecekleri kabul edilmiştir. Zira, daha uyuşmazlığın başında, karşı tarafın açıklamasını, iddia ve savunmasını tam olarak görmeden, sağlıklı ve tam bir iddia ve savunma örgüsü kurmak her zaman mümkün ve gerçekçi değildir. Karşı tarafın beyanına göre, daha önce ortaya konulmayan bir iddia veya savunmayı ileri sürmek zorunlu olabilir. Ayrıca, yeni düzenlemeyle ön inceleme aşamasında, uyuşmazlığın tam olarak tespit edilmesi de gereklidir. Bu hususlar gözetilerek, tarafların, dilekçelerinde rahat, doğru ve sağlıklı bir iddia ve savunma bütünü oluşturmalarını, maddî ve hukukî nitelendirmeleri uyuşmazlığı çözecek doğrulukta ortaya koymalarını sağlamak amacıyla, dilekçelerin verilmesi aşamasında, yani yargılamanın ilk kesitinde, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı uygulanmayacaktır. Şüphesiz bu imkân, sadece cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi için söz konusudur. İkinci dilekçeden sonra, hangi ad altında olursa olsun verilecek dilekçeler, sınırlama ve yasak kapsamında kabul edilmelidir. Yargılamanın ikinci kesiti olan, ön inceleme aşamasında ise bu konuda değişik bir sınırlama getirilmiştir. Ön inceleme aşamasında, ancak karşı tarafın açık muvafakati ile iddia veya savunmaların genişletilmesi yahut değiştirilmesi kabul edilmiştir. Zira, ön inceleme tahkikat için hazırlık aşamasıdır. Bu sebeple, taraf iddia ve savunmaları açıkça belirli olmalıdır ki, uyuşmazlık noktaları tam tespit edilerek tahkikat bunlara göre yürütülebilsin. Tarafların herhangi bir sınırlamaya tâbi olmadan, iddia ve savunmalarını genişletip değiştirmeleri, bu amacın gerçekleştirilmesini baştan engellemek demektir. Karşı tarafın muvafakati varsa, taraf iddia ve savunmasını değiştirip genişletebilir. Ön inceleme oturumunun yargılama bakımından önemi sebebiyle, tarafların bu oturuma mümkün olduğunca katılmasını sağlamak gereklidir. Bunun için de, gelen tarafı ödüllendirecek, mazereti olmadan gelmeyen tarafı cezalandıracak bir yol izlenmesi zorunludur. Yargılamanın sağlıklı yürütülmesi ve amacı, tarafların keyfî ve kötüniyetli davranışlarına feda edilmemelidir. Dürüstlük ilkesi de bunu gerektirir. Bu sebeple, her iki taraf da ön inceleme oturumuna gelirse, ancak karşı tarafın muvafakati ile genişletme söz konusu iken; taraflardan biri mazeretsiz gelmez, diğeri gelirse, gelen taraf, karşı tarafın muvafakatine gerek olmadan iddia ve savunmasını genişletip değiştirebilecektir. Bunun en önemli sonucu, uyuşmazlık noktalarının tespit edildiği ön inceleme oturumunda, gelen tarafın daha avantajlı bir konuma sahip olmasıdır. Bundan sonra yürütülecek tartışmada, gelen taraf kendini daha sağlam bir noktaya yerleştirerek hakkını ararken, karşı taraf daha zayıf konuma gelebilecektir. İslah, iddia ve savunmanın genişletilmesi ya da değiştirilmesi yasağının istisnası olduğundan, ikinci fıkrada yapılan düzenleme ile iddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah hükümleri saklı tutulmuştur. Yani, ıslahla iddia ve savunma genişletilip değiştirilebilir. İslaha başvurulması, belirli şartlara bağlı olduğundan, taraf bu yola başvurmak istiyorsa bu şartları yerine getirmek zorunda kalacaktır.”

⁴ HMK md. 109/3'te feragatın açıkça yapılmış olması gerektiği ifade edilmiştir: “Dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında, kısmi dava

İddia ve savunmaların genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı, hukuki sebeplerin değiştirilmesi yahut netice-i talebin daraltılması hallerinde devreye girmez. Zaten, hukuki sebebin tayini, HMK md. 33'te geçen “*Hâkim, Türk hukukunu resen uygular.*” ifadesi gereği, hakime aittir. Hakimin hukuku re’sen uygulaması ilkesi⁵ gereği, hukuki sebebin değiştirilmesi, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağına tabi olamaz.

Netice-i talebin azaltılması ise talebin genişletilmesi ya da değiştirilmesi olmadığından, söz konusu yasak kapsamında değerlendirilmez⁶. Bu kapsamda bir talepte bulunmak için, hakimin veya karşı tarafın iznine ya da ıslah müessesine başvurulmasına ihtiyaç yoktur⁷.

B. YASAĞA TABİ OLAN DURUMLAR

Dava sebebinin yani vakıaların genişletilmesi veya değiştirilmesi ile dava aracılığıyla talep edilen istemin yani netice-i talebin genişletilmesi veya değiştirilmesi yasak kapsamındaki durumlardır.

1. VAKIALARIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ

Vakıaların genişletilmesi veya değiştirilmesi derken, iddia edilen hususları genişletmek veya değiştirmekten bahsedilmektedir. Davacının veya davalının, layihalar teatisi aşamasında gösterdiği vakıaların yanına sonradan bir başka vakıayı yahut gösterdiği vakıaların yerine sonradan bir başka vakıayı iddia etmesi durumunda bu yasağı ihlal etmiş olacaktır. Misalen, davacının icar (kira) akdinden bahsederek açtığı davada sonradan karz (tüketim öduncü) akdini

---

açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez.” Açıkça feragat, uygulamada çok nadir rastlanılan bir durum olduğundan, yeni bir dava açma hakkını kaybetme hali pek görülmemektedir. Buna ilişkin geniş izahatın yapıldığı, Yargıtay 22. HD 2016/6745 E. 2016/7852 K. sayılı kararına bkz. “...*kanuni düzenleme gereğince, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hali dışında, kısmi dava açılması talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmeyeceğinden yargulamaya devam edilerek bir karar verilmesi gerektiği...*” (<https://www.adanabarusu.org.tr/tr/yargitay-kararlari/kismi-dava-ifadesine-geri-verilmeden-fazlaya-dair-haklar-sakli-tutulmadan>) E. T. 22.04.2018.

⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **AKİL**, Cenk, “Hâkimin Hukuku Kendiliğinden Uygulaması İlkesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 57 S. 3, Ankara 2008, s. 1-32, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1498/16511.pdf>) E. T. 22.04.2018.

⁶ Yargıtay 13. HD 2015/20866 E. 2015/22005 K. sayılı kararı, “...*Davacının buradaki talebi, bir usul işlemi olmayıp maddi hukuka taalluk eden kısmi feragattir. Doktrinde buna talep sonucunun daraltılması (azaltılması) da denilmektedir. Davacının talep sonucunu azaltması, davayı genişletme veya değiştirme sayılmaz...*” (<https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/RG801Y2015N29508P19>) E. T. 22.04.2018.

⁷ **KURU**, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, C. 4, İstanbul 2001, s. 4048.

gerekçe göstermesi vakıasını usule uygun olmadan değiştirmesi demektir. Bu durumda mahkemenin, yeni iddiayı gözardı ederek mevcut delillerle davaya devam etmesi gerekir.

İhlal, dava konusunun değiştirilmesi suretiyle görülebileceği gibi dava konusuna yeni bir talebin eklenmesi suretiyle de görülebilir. Bu durum, hakkında karar verilebilmesi için taraflardan birinin talebine bağlı olan yani re'sen mahkemece araştırılması mümkün olmayan haller için geçerlidir.⁸

2. NETİCE-İ TALEBİN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEğİŞTİRİLMESİ

Davacı, davadaki talebini genişletir yahut değiştirirse yani dava talebini arttırır yahut tamamen değiştirir ise bu yasağı ihlal etmiş olacaktır. Misalen, davacının, netice-i talebi olan bir malvarlığının iadesi istemini, mezkur malvarlığının bedeli olan paranın tazminini şeklinde değiştirmesi halinde, bu yasağın netice-i talebin değiştirilmesi suretiyle ihlali anlamına gelecektir.

Davacının 10.000 TL ile aıtığı tazminat davasını, sonradan 15.000 TL olacak şekilde arttırması, söz konusu yasağın netice-i talebin genişletilmesi suretiyle ihlali anlamına gelecektir. Davacının kısmi dava aıtığı ihtimalde dahi, talebine, başlangıçta aıtığı kısmi miktara dava dışı bırakılmış kalan kısmının ilave edilmesi halinde de, söz konusu yasak devreye girecektir⁹. Bu durumda davacı davasını, kısmi dava olarak aıtmişsa ve talep konusu alacaklarından fazlaya ait olan haklarından da aıtıkça feragat etmemişse, aynı dava içinde ancak ıslah yoluyla davasına kalan alacaklarını da ilave etmek suretiyle devam edebilir.¹⁰

Bu haller dışında, mahkemenin talep edilenden başka bir şeye yahut talep edilen miktardan başka bir miktara karar verme yetkisi olduğu hallerde¹¹ söz konusu husus iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağının ihlali anlamına gelmez.¹²

---

⁸ **KAYA**, Cemil/**AKCAN**, Recep, "Medeni ve İdari Yargıda İddia ve Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi Yasağı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 68, S. 1-2, Y: 2009, s. 131.

⁹ Yargıtay 13. HD 2005/22 E. 2005/149 K. sayılı kararı, (CMİP) E. T. 23.04.2018.

¹⁰ **SARIOğLU**, Bülent şeref, "Medeni Usul Hukukunda Müddeabihin Artırılması", Ankara Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009, s. 23.

¹¹ Bu hususlara örnek olarak; HMK md. 26, TMK md. 170/3, TBK md. 227/2, TTK md. 202/1-b ve TTK md. 531'de görülen durumları gösterebiliriz.

¹² **KURU**, Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara 2014, s. 295.

C. YASAĞA TABİ OLMAYAN DURUMLAR

Bu başlık altında söz konusu yasağa tabi olmayan durumlardan hususiyetle; HMK md. 141/1’de geçen davalının açık rızasının olması hali ve ön inceleme duruşmasında taraflardan birinin mazeretsiz olarak gelmemesi, HMK md. 125/1’de geçen dava konusunun devri ve HMK md. 107/2’de geçen belirsiz alacak davası incelenecektir.

İnceleme dışı bırakılan; iddia ve savunmanın daraltılması, hukuki sebeplerin değiştirilmesi, talepten başka bir şeye hükmedilebilen haller, re’sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalar, cevaba cevap dilekçesinden sonra ortaya çıkan vakılar, dava konusunun tarafların iradesi ve hakimiyeti dışında değişmesi hali, dayanılan vakılara ilişkin delillerin ikamesi ve itiraz da mezkur yasağa dahil olmayan durumlara örnek olarak verilebilir¹³.

1. TARAFLARIN AÇIK RIZASI

Taraf bu yasağa sarahaten muvafakat verirse, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi mümkündür (HMK md. 141/2). Tarafların zımni muvafakat göstermeleri bu yasağı aşmak için yeterli değildir¹⁴. Tarafların sarahaten muvafakat göstermeleri de, HMK md. 154 ve 156 gereğince, ancak ve ancak bu iradelerinin duruşma zaptına geçirilmesi ile ortaya konabilir.

Tarafların açıkça rıza gösterdiği durumda, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi ile dava yeni haliyle ilerletilir ve yeni duruma göre bir karar verilir. Ancak; açıkça rıza verilmediği durumlarda, dava mevcut haliyle devam eder ve yeni vakılar gözardı edilerek, eski iddialar ve savunmalara göre bir karar verilir.

2. ÖN İNCELEME DURUŞMASINA TARAFLARDAN BİRİNİN MAZERETSİZ OLARAK GELMEMESİ

Prof. Dr. Baki Kuru; bir makalesinde¹⁵, “*Bugün hukuk davalarının uzun sürdüğü hakkındaki kanaat o kadar yaygındır ki, bunu adeta maruf ve meşhur bir vakia olarak kabul etmek mümkündür.*” demiştir. Ön inceleme duruşmasının hukukumuzda girmesinin esas sebebi, işte bu ifadelerde yatmaktadır. Kanun koyucu; ön inceleme duruşmasını, davanın kısa bir zamanda bitmesini sağlamak adına adeta bir dava planı hazırlanabilmesi için getirmiştir. Hukuk devletinde,

---

¹³ KAYA/AKCAN, s. 131; KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 294-295.

¹⁴ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 297.

¹⁵ KURU, Baki, “Sosyal Devlet ve Hukuk Davalarının Uzama Sebepleri”, Makaleler, İstanbul 2006, s. 99.

bir davanın hızlı ve adaletli sonuçlanması yegane amaçtır. Bu amacın yerine gelmesi için de tarafların ön inceleme duruşmasında hazır bulunmaları gerekir.¹⁶

Mazeretsiz gelmeme meselesinin, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağının bir istisnası olarak kanuna konulmasının sebebi ise, bahsi edilen bu amacı sağlamak için getirilen zorlayıcı bir hal yaratma çabasıdır. Böylece; ön inceleme duruşmasına mazeretsiz bir şekilde gitmeyen tarafın, davanın, vakıf olduğundan farklı bir yola sürüklenebileceği endişesiyle duruşmaya gitmesi ve bu sayede davanın hızlı ve adil görülmesi adına destek olması beklenmiştir.

Söz konusu yasak, ön inceleme duruşmasına tarafların birlikte gelmesi ile devam edecek ancak taraflardan birinin mazeretsiz olarak gelmemesi halinde ise gelen taraf iddia ve savunmasını genişletme veya değiştirme meselesinde herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmayacaktır (HMK md. 141/2).

3. DAVA KONUSUNUN DEVRİ

HMK md. 125/1’de, “*Davanın açılmasından sonra, davalı taraf, dava konusunu üçüncü bir kişiye devrederse, davacı aşağıdaki yetkilerden birini kullanabilir: a) İsterse, devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam eder. Bu takdirde davacı davayı kazanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur. b) İsterse, davasını devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürür.*” denmiştir.

Bu madde hükmüne göre örneğin; davalı, dava konusu olan taşınmazını 3. bir kişiye devrederse, davacı davasına, dilerse değeri taşınmazın değeri nispetinde belirlenen bir tazminat davası olarak, dilerse de mevcut davasında davalı taraf değişikliği yapıp davasını devralan 3. kişiye teşmil ederek devam edebilir. Bu durumda; davacı, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağına takılmadan veya ıslah müessesesine başvurmadan söz konusu maddeye dayanarak izah edilen talepleri ileri sürebilir. Bu husus ilk olarak Yargıtay’ın 10.05.1944 tarihli kararı¹⁷nda izah edilmiştir:

“...*muhakeme esnasında dava olunan yerin ahara temlikinde iki tarafı muhayyer kılmış ya temlik eden tarafla olan davadan sarfinazar ederek müddeabihi temellük eden kimseye karşı dava etmek veya davasını müddeabihi başkasına temlik eden taraf hakkında zarar ve ziyan davasına çevirmek şıklarından birini ihtiyar etmesini kabul etmiştir...Binaenaleyh rüyeti bir sulh mahkemesini vazifesi cümlesinden olan şufa davasının muhakemesi sırasında*

¹⁶ Ön inceleme konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **ERMENEK**, İbrahim, “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Ön İnceleme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2 S. 1 Y: 2011, s. 139-175, (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/208240>) E. T. 29.04.2018.

¹⁷ Yargıtay İBK, 10.5.1944 T. 14/14, Resmi Gazete’nin S. 5765 ve 25.07.1944 T. yayını.

üçyüz liradan fazlaya satılmış olan meşfu hissenin ikinci müşteri aleyhine takip ve intacının da yine o sulh mahkemesine ait olacağına...”

4. BELİRSİZ ALACAK DAVASI

HMK md. 107/2, “*Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini arttırabilir.*” hükmünü ihtiva etmektedir. Madde muhtevihatında, yasağın adı da zikredilmek suretiyle söz konusu işlemin iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağına tâbi olmadığı açıkça ifade edilmiştir.

Bu maddeye göre, davacı, davanın başında talep ettiği belirsiz alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda, söz konusu yasağa takılmadan ve ıslah müessesesine gitmesine lüzum olmaksızın, mezkur miktarın artırılmasını talep edebilir.¹⁸

II. ISLAH

Önceki başlık altında incelemediğimiz HMK md. 141/2’de geçen ıslah müessesesi, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağının en önemli istisnasıdır. Bu başlık altında; öncelikle ıslah kurumundan genel olarak bahsedilecek, sonrasında ise ıslahın zamanı ve şekli, ıslah ile ortaya çıkan yargılama giderleri meselesi ve ıslahın davaya olan etkisi ile ıslahın türleri incelenecektir.

A. GENEL OLARAK

Taraflardan biri, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağına tabi olan bir talepte bulunursa ve söz konusu talebe karşı tarafça rıza gösterilmez veya yasağın istisnası kabul edilebilecek bir yola başvurmak mümkün olmaz ise talebin ıslah suretiyle ileri sürülmesi gerekir¹⁹ (HMK md. 141/2). Tarafların iddia ve savunmalarını bir hata sonucu eksik ya da yanlış ileri sürmeleri de her zaman mümkündür, bu sebeple ıslah kurumu olmasaydı taraflar

---

¹⁸ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 299.

¹⁹ Konuyu özetleyen örnek bir karar için bkz. Yargıtay 8. HD 2016/9157 E. 2016/9095 K. “...davacı, gerek dava dilekçesinde gerekse delil listesinde finansal kiralama ilişkisinden bahsetmemiş, dava tahkikat aşamasında iken finansal kiralama ilişkisine dayanmış olup, iddianın bu şekilde genişletilmesine davalı tarafın açık onayı bulunmadığı gibi ıslah da yapılmamıştır. Bu bilgiler ışığında, Mahkemece, davacının finansal kiralama sözleşmesinde kiracı sıfatına sahip olduğu, aktif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır...”

mezkur yasağa takılır, iddia ve savunmalarını genişletip değiştiremez ve yargılamalar birçok sorunla karşı karşıya kalırdı.

Islah; HMK md. 176/1’de, “*Taraflardan her biri, yapmış olduğu usul işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebilir.*” demek suretiyle geçmektedir. Islah; ne karşı tarafın onayı bağlıdır ne de yargıcın, yasal şartların sağlanması ile tarafların yargılama sırasındaki eksik usuli işlemleri tamamlamasını sağlayan adaletli bir hukuki çaredir²⁰.

Islah, HMK md. 176/2’de ifade edildiği üzere, aynı davada her bir taraf için yalnız bir kez başvurulabilen bir yoldur. Islaha başvuru, bu şekilde bir sınırlamaya tabi olmasaydı, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağının hukukumuzda mevcut olmasının herhangi bir vasfı kalmayacak, kanun söz konusu yasağın aşılması adına kendi koyduğu yasağın dolanılmasını sağlayan bir çelişki yaratmış olacaktır.

Islah yoluyla zamanaşımı def’inde bulunulması da mümkündür. Bu husus, HMK md. 176’nın madde gerekçesinde açıkça ifade edilmiştir: “...*Uygulamada, zamanaşımının ıslah yolu ile ileri sürülüp sürülemeyeceğine dair bazı tereddütler var ise de zamanaşımı ilk itiraz olmayıp, ıslah yolu ile de ileri sürülebileceğinde tereddüt etmemek gerekir.*” Her ne kadar, madde gerekçelerinin hukuki anlamda bir bağlayıcılığı olmasa da, ıslah yoluyla zamanaşımı def’inde bulunulabileceği birçok yüksek mahkeme kararıyla da hukukumuzda yerleşmiştir²¹.

Doktrinde; ıslah yoluyla zamanaşımı def’inde bulunulamayacağı yönünde görüşler²² olsa da, asıl tartışma, zamanaşımı def’inin ıslah yoluyla yapılabileceği ancak yapılabilmesi için cevap dilekçesi verilmesinin gerekli olup olmadığı meselesinde cereyan etmektedir. Bu konuda Yargıtay da farklı farklı kararlar vermiştir.²³ Kanaatimizce böyle bir ayırım yapılmasının, HMK md. 128/1 gereği, hukuki herhangi bir dayanağı yoktur.

---

²⁰ **YILMAZ**, Ejder, Medeni Yargılama Hukukunda Islah, Kazancı Hukuk Basım Yayın, İstanbul 1982, s. 56.

²¹ Yargıtay 4. HD 2011/10614 E. 2011/11538 K. “...6100 sayılı HMK’nın 176. maddesinin gerekçesinde de zamanaşımının ıslah yolu ile ileri sürülebileceği belirtilmektedir...”

²² Ayrıntılı bilgi için; ıslah yoluyla zamanaşımı def’inde bulunulamayacağını sebepleriyle birlikte ortaya koyan şu çalışmaya bkz. **ÇELİK**, Ahmet Çelik, “Islah Yoluyla Zamanaşımı Def’i Asla Doğru Değildir”, tazminathukuku.com, 2009, (www.tazminathukuku.com/dosyalar/498_ıslahla-zm.sav.yapilamaz.pdf) E. T. 01.05.2018.

²³ Yargıtay 11. HD 2000/9980 E. 2001/1148 K. “...*İnceleme konusu olayda davalının yapmış olduğu usule müteallik işlem davaya cevap vermekten ibarettir. Bu işlemin ıslah edilmesinin istenilmesi halinde doğacak sonuç, önceki cevap dilekçesinin verilmemiş sayılması ve yeni bir cevap dilekçesi verilmesi olup, verilen yeni cevap süresinde olmayacaktır. Usule müteallik bir sürenin geçirilmesi halinde bu sürenin geçirilmiş sayılabilmesi için başvurulacak yol ıslah değil aynı kanunun 166. maddesine göre eski hale getirme talebidir. İnceleme konusu olayda bu yolda bir talepte bulunulmamış olup, ıslah yolu ile de, süresinde yapılmayan zamanaşımı def’inin*

B. ISLAHIN ZAMANI VE ŞEKLİ

HMK md. 177 gereği, ıslah tahkikatın sona ermesine kadar yapılabilir. Islahın sözlü ya da yazılı yapılmasında bir fark yoktur ve ıslahın yapılması ile söz konusu yola başvurulduğuna dair tutanağın (sözlü yapılmışsa) ya da ıslah dilekçesinin (yazılı yapılmışsa) bir örneği karşı tarafa gönderilir.

Yargıtay'ın 04.02.1948 tarihli içtihadı birleştirme kararına göre, hükmün Yargıtay'da bozulmasıyla ilk derece mahkemesinde yapılan yeni tahkikat sırasında, ıslah yapılamaz. O halde; ıslah, tahkikatın sonuna kadar yapılabilirken, yenilenen tahkikat sırasında yapılması mümkün değildir.²⁴

---

*süresinde ileri sürülmüş hale getirilmesi mümkün değildir...” ve Yargıtay 11. HD 2007/9191 E. 2007/14402 K. “...Davalı tarafından açılan davaya karşı süresi içerisinde verilmiş bir cevap dilekçesi mevcut olduğundan, sonradan cevap dilekçesini ıslah etmek suretiyle zamanaşımı def’inde bulunmasında bir usulsüzlük görülmediğinden, davalı şirkete yapılan ödemelerin tarihlerinin belirlenerek, davalının zamanaşımı def’inin değerlendirilmesi gerekirken, bu hususun gözetilmemiş olması...” ıslahın cevap dilekçesi verilmiş olması ile kullanılabileceğini göstermekteyken; Yargıtay 13. HD 2000/9903 E. 2000/10802 K. “...Davalı, cevap dilekçesinde ileri sürmediği bir savunmayı özellikle zamanaşımı def’ini cevap dilekçesini ıslah ederek ıslah edilmiş bu cevap dilekçesiyle ileri sürebilir. Ancak davalının bu nitelikte bir ıslah işlemini yapabilmesi, her şeyden evvel daha önce süresinde verilmiş bir cevap dilekçesinin varlığını gerektirir. Somut olayda, davalı davaya yasal cevap süresi içinde cevap vermemiş, esasen bu dilekçede ileri sürülen zamanaşımı def’i de davacının savunmasının genişletilmesi itirazı ile karşılaşmıştır. Bu durumda, davalı ıslah yoluyla süresinde verilmeyen cevap dilekçesini, süresinde verilmiş hale getirmek için ıslah yolunu kullanmış olması da hukuki sonuç doğurmaz...” ve Yargıtay 11. HD 2004/10295 E. 2005/6903 K. “...Davalı vekili, yasal sürenin sona ermesinden sonra verdiği cevap dilekçesinde süresinde davaya cevap vermeyerek davayı inkâr etmiş olduklarını savunarak cevap dilekçesinin ıslahı yoluyla istemin zamanaşımı nedeniyle reddini istemiştir. HUMK.nun 83. maddesinde ıslah, taraflardan birisinin yapmış olduğu bir usul işleminin tamamen veya kısmen düzeltilmesi olarak tanımlanmıştır. Cevap dilekçesi de usulî bir işlemdir. Davalı ıslah yoluyla süresinde verilmeyen cevap dilekçesi süresinde verilmiş hale getirilemez ise de, cevap dilekçesinde ileri sürmediği bir savunmayı özellikle zamanaşımı def’ini cevap dilekçesini ıslah ederek ileri sürebilir...” ıslah yoluna başvurulabilmesi için cevap dilekçesi verilmesi zorunluluğun mevcut olmadığını ifade etmektedir. Bu konudaki detaylı bilgi için, yararlı tüm tartışmaları doktrin ve yargıtay bağlamında irdeleyen şu çalışmaya bkz. **AKİL**, Cenk, “Yargıtay Kararları Işığında Zamanaşımı Def’inin Islah Yolu ile İleri Sürülüp Sürülemediği Meselesi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2 S. 2 Y: 2012, s. 1-15, (www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C2S2makale1.pdf) E. T. 01.05.2018.*

²⁴ **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, s. 532; Yargıtay İBKG 2015/1 E. 2016/1 K. sayılı kararında “...6100 sayılı HMK’nın temyiz hükümlerinde hükmün temyizen bozulmasından sonra da ıslahın cari olabileceğine dair açık veya gizli bir hüküm mevcut olmamasına ve aksine tahkikat ve hüküm devreleri gösterilmek suretiyle bir devre ve zaman ile sınırlama getirildiğine göre bu istisnai yolun hükmün Yargıtay’ca bozulmasından sonraki safhalara da genişletilerek kabul edilmesi bozma kararıyla kazanılan hakları ihlal edebileceği gibi tamamen ıslah suretiyle davanın değiştirilmesi hâllerinde de işin sonuçlanması güçleştirir ve ıslah müessesesinden beklenen gayeye ve çabukluk esaslarına aykırı düşer. Her ne kadar, yeni bir usul kanunu yürürlüğe girmiş ise de bozmadan sonra ıslah yasağının hak ihlali olmadığına dair Anayasa Mahkemesi kararları ve yasa koyucunun 1948 t. İBK’ni bilmesine rağmen bunu kaldıran veya değiştiren bir hüküm getirmemesi dikkate alındığında mevcut kararın değiştirilmesini gerektirecek bir zorunluluk bulunmamaktadır...” denilmek suretiyle bu husus ifade edilmiştir. Söz konusu İBKG kararı, AYM’nin 10.03.2000 T. 23989 S. resmi gazetede yayımlanan, 21.01.2000 T. 1/2 S. kararıyla paralel niteliktedir.

C. ISLAH SEBEBİYLE ORTAYA ÇIKAN YARGILAMA GİDERLERİ VE KARŞI TARAFIN ZARARLARININ GİDERİLMESİ

Bu husus HMK md. 178'de "(1) *Islah eden taraf, ıslah sebebiyle geçersiz hâle gelen işlemler için yapılan yargılama giderleri ile karşı tarafın uğradığı ve uğrayabileceği zararları karşılamak üzere hâkimin takdir edeceği teminatı, bir hafta içinde, mahkeme veznesine yatırmak zorundadır. Aksi hâlde, ıslah yapılmamış sayılır. (2) Karşı tarafın zararının kesin olarak tespit edilmesinden sonra, mahkeme veznesine yatırılan miktar eksikse tamamlattırılır, fazla ise iade edilir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu düzenlemede dikkat edilmesi gereken 2 husus mevcuttur; bunlardan ilki, hakimin takdiren bir teminat miktarını belirleyeceği iken ikincisi ise, 1 haftalık kesin sürenin değiştirilemeyeceğidir. Bu sürenin kanundan kaynaklanan bir süre olması sebebiyle, teminat miktarının süresi içinde yatırılmaması halinde, ıslah yapılmamış sayılır²⁵. Mahkemenin tarafa 1 haftalık süre yerine sehven daha uzun bir süre vermesi ve kararın zapta geçirilmesi halinde dahi kanuni olan 1 haftalık süre uygulanacaktır²⁶.

D. ISLAHIN DAVAYA OLAN ETKİSİ

Islah, ıslaha başvuran tarafın belirleyeceği noktadan itibaren yapılmış usul işlemlerine etki edecektir (HMK md. 179/1). Ancak; ikrar, tanık ifadeleri, bilirkişi raporu ve beyanları, keşif tutanakları, isticvap, henüz yerine getirilmiş olan veya henüz yerine getirilmemiş olmakla beraber, karşı tarafın yerine getireceğini ıslaha başvurudan önce bildirmiş olması koşuluyla; yeminin teklifi, reddi veya iadesi ıslah yoluna başvurmak suretiyle ortadan kaldırılamaz, geçersiz kılınmaz (HMK md. 179/2). Meğer; ıslah sonucunda yapılacak tahkikat ile ortadan kaldırılması mümkün olmayan hukuki iş ve işlemlerin, yargılama sırasında kısmen veya tamamen nazara alınmasına lüzum yoksa bunlar da yapılmamış sayılır (HMK md. 179/3).

Tarafların dilekçelerinde yapmış oldukları açık yazı ve hesap hataları gibi maddi hatalarda ve hakimin re'sen başvurabileceği keşif ve isticvap gibi taraf işlemi olmayan hususlarda ıslah yoluna başvurulması mümkün değildir²⁷. Bu işlemler sırasında yapılmış ikrarın da ıslah ile geçersiz kılınması, HMK md.

---

²⁵ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 532.

²⁶ Yargıtay 22. HD 2015/13754 E. 2016/19555 K. "...Mahkeme tarafından kanuni kesin süreler artırılmaz. Dolayısıyla mahkemece ıslah dilekçesi için sehven 2 hafta süre verilmesi kanunla belirlenen kesin süreleri etkilemeyecektir...Hal böyle olunca mahkemece ıslah dilekçesinin verildiği tarih itibarıyla süresinde ve geçerli bir ıslah olmadığı gözetilmeden ıslah dilekçesi nazara alınarak hüküm kurulması hatalı olup bozmayı gerektirmiştir..." (<https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=47&t=91355>) E. T. 01.05.2018.

²⁷ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 540.

188/2'deki “*Maddi bir hatadan kaynaklanmadıkça ikrardan dönülemez.*” hükmü gereği, mümkün değildir.

E. ISLAHIN TÜRLERİ

HMK md. 180 vd. ıslah müessesinin türleri düzenlenmiştir. Bunlar; esasen davanın tamamen ıslahı ve davanın kısmen ıslahı olmak üzere 2 çeşittir. Ancak davanın kötüniyetle ıslahını da, ıslahın müeyyide öngörölmüş bir türü olarak düşünerek izahının yapılmasını değerli bulduk.

1. TAM ISLAH

HMK md. 180/1'de düzenlenen tam ıslah, ıslaha başvuran tarafın başvurusundan itibaren 1 hafta içinde yeni bir dava dilekçesi vermesiyle yapılır. Söz konusu bir haftalık süre geçirilmesine rağmen yeni bir dava dilekçesinin verilmediği bir ihtimalde, ıslah hakkı tüketilmiş sayılır ve ıslah hiç yapılmamış gibi davaya devam edilir (HMK md. 180/1).

Usul işlemlerinin tamamının yok edilmesini sağlayan tam ıslahı yalnızca davacı taraf yapabilir. Ancak aynı dava içerisinde davalının da karşı dava açtığı bir durumda elbette ki, davalı taraf da tam ıslah yapabilecektir.²⁸

HMK md. 180/1'de ıslahın bölünerek yapılması öngörölmüştür. Yani ıslah eden taraf öncelikle ıslah talebini bir dilekçe ile mahkemeye sunar, sonraki 1 hafta içinde ise yeni bir dava dilekçesi vermek suretiyle ıslahı tamamlayarak ıslahını 2 aşamada tamamlamış olur. Bunun yerine, ıslah eden taraf ilk ıslah talebinin bulunduğu dilekçede, ıslah ettiği işlemleri ve ıslah ettiği zamanı da açıkça bildirmişse, yani ıslah dilekçesi aynı zamanda yeni bir dava dilekçesi yerine geçiyorsa, bu durumda mahkemeye 1 hafta içinde yeni bir dilekçeyle başvurmaya lüzum yoktur.²⁹

2. KISMİ ISLAH

HMK md. 181/1'de düzenlenen kısmi ıslah, tam ıslah ile aynı prosedüre tabidir. 1 haftalık süre içinde yeni bir dilekçe verilmemesi halinde tam ıslah ile aynı sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Usul işlemlerinin birinin ya da belirli birkaçının yok sayılmasını sağlayan kısmi ıslahı her iki taraf da yapabilir. Ayrıca yine tam ıslahta olduğu gibi kısmi ıslahta da, ıslahın tek seferde yapılması mümkündür.³⁰

---

²⁸ SARIOĞLU, s. 57.

²⁹ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 534.

³⁰ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 535.

3. KÖTÜNİYETLİ ISLAH

HMK md. 182/1’de “*Islahın davayı uzatmak veya karşı tarafı rahatsız etmek gibi kötüniyetli düşüncelerle yapıldığı deliller veya belirtilerle anlaşılırsa, mahkeme, ıslahı dikkate almadan karar verir. Ayrıca hâkim, kötüniyetle ıslaha başvurana, karşı tarafın bu yüzden uğradığı bütün zararlarını ödemeye ve beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar disiplin para cezasına mahkûm eder.*” demek suretiyle davanın kötüniyetle ıslah edilmiş olmasının müeyyideye tabi olduğu ifade edilmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken 2 önemli nokta vardır. Bunlardan ilki, ilk cümledeki “...*karar verir.*” kısmı, ikincisi ise ikinci cümledeki “...*mahkûm eder.*” kısmıdır. Söz konusu yüklem bize göstermektedir ki; hakim, davanın kötüniyetle ıslah edilmiş olduğu konusunda kanaat getirirse ıslahı dikkate almadan davayı sürdürmelidir. Daha sonrasındaysa ıslah eden tarafı, söz konusu disiplin para cezasına ve karşı tarafın uğradığı zararları ödemeye mahkûm etmelidir. Bu hususlara dair karar verirken herhangi bir takdir yetkisi yoktur. Ancak ıslahın kötüniyetle yapılmış olduğunu tespit meselesinde, hakimin deliller hatta belirtilerle bile bu hususa kanaat getirebileceği düzenlendiğinden, buna ilişkin kararında geniş bir takdir yetkisi olduğu açıktır.

SONUÇ

İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı ile bu yasağın en önemli istisnası olan ıslah kurumu, bir makale çalışmasını aşmayacak nispette ancak olabildiğince detaylarıyla açıklanmıştır. Bu kapsamda usul hukukumuzda, yasağın ne kadar lüzumlu olduğu ile yasağın aşırılığa kaçmadan uygulanması gerektiği hususları dengeli bir şekilde muhtevidir.

Zamanaşımı def’in ıslah ile ileri sürülüp sürülemeyeceği meselesi usul hukukumuzdaki en tartışmalı husustur. Kanaatimizce, uygulamada her ne kadar zamanaşımı def’i ıslah ile ileri sürülebilmekteyse de, bu durumun kabulü pratikte zamanaşımı def’i uygulama alanını aşırı kısıtlamakta ve neredeyse kullanılamaz hale getirmektedir. Mezkur def’iyi ıslah ile ileri sürmenin kabulü halinde, cevap dilekçesinin verilip verilmemesine göre tasnif etmek ise hukuki dayanaktan yoksundur. Bu bağlamda; zamanaşımı def’i ya ıslah ile ileri sürülememeli ya da herhangi bir yapay ayırım yapılmaksızın tamamen ileri sürülebilmelidir. Yargıtay kararlarının zaman içinde bir uçtan diğer uca savrulması ile söz konusu durum, artık neredeyse bir içtihadın ihtiyaren kabulünden ibaret hale gelmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, mevcut hal itibariyle Yargıtay’ın birçok içtihadı yerleşikleş hale gelmiştir.

Usul hukukumuzda tartışmaların sürekli olarak devam etmesi, usulümüzün dinamizmi için önemlidir. Biz de bu dinamizm içinde bir yer edinebilmiş isek bundan mutluluk duyarız.

KAYNAKÇA

AKİL, Cenk, “Hâkimin Hukuku Kendiliğinden Uygulaması İlkesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 57 S. 3, Ankara 2008, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1498/16511.pdf>) E. T. 22.04.2018

AKİL, Cenk, “Yargıtay Kararları Işığında Zamanaşımı Def’inin Islah Yolu ile İleri Sürülüp Sürülemediği Meselesi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2 S. 2 Y: 2012, (www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C2S2makale1.pdf) E. T. 01.05.2018

ÇELİK, Ahmet Çelik, “Islah Yoluyla Zamanaşımı Def’i Asla Doğru Değildir”, tazminathukuku.com, 2009, (www.tazminathukuku.com/dosyalar/498_ishlahlam-zm.sav.yapilamaz.pdf) E. T. 01.05.2018

ERMENEK, İbrahim, “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Ön İnceleme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2 S. 1 Y: 2011, (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/208240>) E. T. 29.04.2018

İNAL, İdil, “HMK’da Yargılamaya Hakim Olan İlkeler”, academia.edu, İstanbul 2012, (http://www.academia.edu/13169802/HMKda_Yarg%C4%B1lamaya_Hakim_Olan_%C4%B0lkeler) E. T. 21.04.2018

KAYA, Cemil/**AKCAN**, Recep, “Medeni ve İdari Yargıda İddia ve Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi Yasağı”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 68, S. 1-2, Y: 2009

KURU, Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara 2014

KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, C. 4, İstanbul 2001

KURU, Baki, “Sosyal Devlet ve Hukuk Davalarının Uzama Sebepleri”, Makaleler, İstanbul 2006

SARIOĞLU, Bülent Şeref, “Medeni Usul Hukukunda Müddeabihin Artırılması”, Ankara Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009

YILDIRIM, M. Kamil, İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku, Beta Yayıncılık, 7. Baskı, İstanbul 2012

YILMAZ, Ejder, Medeni Yargılama Hukukunda Islah, Kazancı Hukuk Basım Yayın, İstanbul 1982